

ressò mont-roigenc

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

14: SEGONA GUERRA CARLINA: SEGON ANY (1848)

Martí Rom
www.martirom.cat

02-03-2021

La també dita “Guerra dels Matiners” s’havia iniciat a finals de 1846, però fou a inicis de 1847 quan esclatà majoritàriament. A finals d’any semblava que estava a les acaballes, però era un miratge.

El 6 de gener de 1848, el capità general Manuel Pavía anuncia que Catalunya està pràcticament pacificada tret d’alguna partida aïllada. Hi ha un nou indult general. Deia que les partides carlines “*han sido dispersadas y estinguidas por la activa persecución de las tropas y cooperación del país... Deseando más que nadie evitar la efusión de sangre y que los que se sientan con arrepentimiento de sus pasados extravios y conserven alguna honradez, no se confundan por más tiempo con los Trabucaires, únicos malvados que perseverando en la carrera del crimen serán esterminados por los mismos habitantes de los pueblos... Quedan comprendidos en él, los 225 individuos que se han presentado a solicitarlo después del 15 de Diciembre próximo pasado en que terminó el que había concedido anteriormente...*”¹. Un cop semblava que la guerra s’acabava es remarcava que els que podessin quedar encara en actiu eren “trabucaires”, delinqüents, que res tenien a veure amb els afers polítics. Simplement, eren malfactors. No se’ls reconeixia com a combatents, com a l’inici de la confrontació el 1846.

La frontera entre el combatent carlí i el lladregot sovint era molt difusa. També cal entendre que, en moments difícils, quan no els era fàcil cobrar contribucions, havien de fer algun robatori. Ara tenim un cas a “*la carretera de Cambrils*”: l’assalt al cotxe correu. Per la seva situació més deshabitada, podem pensar que es va produir en el terme de Mont-roig: “*En la noche del 6 al 7... fue sorprendido el coche correo por una partida de seis a ocho hombres armados con navajas y puñales, y fueron robados los pasajeros aunque no se tocó a la correspondencia pública. En el corto espacio de diez y ocho días son tres los hechos de esta especie ejecutados en la misma comarca... Es preciso que en ningún punto residan personas de conducta equívoca o sospechosa, sin que se las vigile a todas horas y en especial de noche, y se sepa continuamente si salen del pueblo, a que punto van, con que sujetos conferencian y sobre todo cuales son los medios de subsistencia con que cuentan...*”². Cal remarcar que, en aquesta circular, el control de l’ordre públic també es reclama que ho facin els “*mayores contribuyentes*”. Des de les estructures de govern tenen clar que, a més de salvaguardar el tron d’Espanya, d’Isabel II, també cal fer-ho del sistema polític i social que el sustenta.

¹ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 8 de gener de 1848.

² “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 10 de gener de 1848.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 17 de gener de 1848³, Montroig hi consta formant part del “distrito civil de Reus”. Recordarem que, anteriorment, dèiem que formava part, tant judicialment com en les eleccions, del de Falset.

El jutge de Solsona reclama, el 20 de gener, “*al cabecilla José Borges... sobre el asesinato de José Pedros y otros casos cometidos por dicho cabecilla y su gavilla en el pueblo de Villanueva de la Aguda*⁴, de este partido, al anochecer del día tres de los corrientes...”⁵. I el del Vendrell, el 28 de gener, a “*Pablo Mañé (Pau Manyé), cabecilla de la facción... por incendio de una casa del pueblo de Bisbal*”⁶.

El 14 de febrer tropes governamentals maten, prop de Sarral, Josep Forner dit “Griset de Cabra”. Van exposar el seu cadàver acompanyat de la seva escopeta i cartera. Semblava que tan sols quedaven petites partides escampades per les muntanyes i que la guerra s’estava acabant però, tot d’una, el 21 de febrer els “matiners” sorprenen entrant a Igualada sense que les tropes que hi havia se n’adonessin. Hi va haver una gran confusió en els defensors. Eren uns 400 homes dirigits per Miquel Vila dit “Caletus”, Josep Borges dit “Borgetes” i Joan Castell dit “Gravat d’Àger”.

Alhora succeeix un fet que alterarà la política internacional. És la Revolució de febrer de 1848 a la França del Rei Lluís Felip. Va començar amb la prohibició d’una reunió de tendència republicana el 22 de febrer ocasionant grans disturbis a París. A l’endemà, la Guàrdia nacional va donar suport als manifestants. L’exèrcit va disparar fent 52 morts. París es va omplir de barricades i incendis. El 24 de febrer, el rei Lluís Felip va abdicar en favor del seu net Felip d’Orleans. El 3 de març marxa a Anglaterra. Malgrat tot, es proclama la Segona República Francesa. Aquesta, fou la primera d’una sèrie de revolucions liberals d’Europa que acabarien amb els règims absolutistes. Amb la Segona República francesa s’estableix el sufragi universal masculí i es decreten mesures socials (jornada laboral de 10 hores). El pes del vot de la gent del camp, més moderat en les següents eleccions, va dur a una república conservadora. El 10 de desembre es tria, com a president de la República, Lluís Napoleó Bonaparte, nebot de Napoleó Bonaparte. Casualment, el 21 de febrer de 1848, tres dies abans que abdiqués el rei francès, a Londres, es va publicar el “Manifest comunista”. Aquest era un encàrrec que la Lliga dels Comunistes havia fet a Karl Marx i Friedrich Engels.

El perill de contagi a Espanya era gran. El 23 de març es suspènien Les Corts. Aquests fets van possibilitar una confluència entre carlins, republicans i liberals progressistes contra el govern liberal moderat, contra un govern reaccionari i corrupte. El dia 26, hi ha aldarulls a Madrid: “*Lograron los revoltosos turbar el orden; que hasta hoy se había conservado inalterable. Algunos grupos poco numerosos, compuestos de gente perdida y vagos en su mayor parte, excitados por la bebida y el dinero que se les había repartido hicieron algunos disparos para alarmar la población... Un puñado de sediciosos que inútilmente trataron de levantar el grito de rebelión en la capital de la Monarquía hallando en la punta de las bayonetas de los valientes de nuestro ejército el castigo merecido de su audacia...*”⁷. Entre el mes de març i maig esclaten moviments

³ La informació dels “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” procedeixen de l’Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona.

⁴ Vilanova de l’Aguda (Noguera).

⁵ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 4 de febrer de 1848.

⁶ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 4 de febrer de 1848.

⁷ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 30 de març de 1848.

revolucionaris a Madrid, Barcelona i Sevilla. Amb aquestes revoltes, el capità general de Catalunya, Manuel Pavía, va anul·lar l'execució de les quintes de 1846 i 1847, que pretenia convocar a la vegada. No era el moment d'aldarulls. El febrer de 1848, Baldomero Espartero, el gran líder dels liberals progressistes i l'heroi de la Primera Guerra Carlina, va tornar a Espanya acabant el seu exili a Londres. Recordarem que va haver de marxar el 1843. Es retira a Logronyo. Reapareixerà uns deu anys després, en el dit "Bienni progressista" (1854-1856). Mentre, la premsa de l'època deia que Ramon Cabrera, des de finals de març, estava en algun lloc proper a la frontera espanyola. Potser a Osseja (Cerdanya francesa), a punt d'entrar a Catalunya per incorporar-se a la guerra.

A Mont-roig, hi havia un rector nou. Fou mossèn Francesc Montserrat, de Gratallops. Ho serà del 1848 al 1868.

"El 13 (de març de 1848), la guarnició de Reus estigué tot el dia sobre les armes per la presència als afores de la ciutat d'algunes partides nouvingudes de França i dirigides per un tal Sabatè⁸ de Cornudella i els capítostos Ribas⁹, pare i fill... El dia 15, es detectava a Valls el pas d'unes partides que reclutaven gent pels pobles del voltant..."¹⁰.

El panorama havia tornat a canviar radicalment. El març de 1848, el capità general Manuel Pavía notificava l'existència de "proclames anarquistes". Volia dir "proclames republicanes", la qüestió era disfressar-ho, falsejar-ho. Els principals caps de la conjunció de forces anti-governamentals eren Pau Manyé, pels "matiners", Gabriel Baldrich pels liberals progressistes i Francesc Bellera pels republicans. Cal dir, que les forces republicanes serien minoritàries.

"Diario de Barcelona", del 18 de març: *"La escuadra de Riudoms capturó en 27 de febrero y en el término de aquella villa, a Agustín Bondia¹¹, natural de Vilanova de Escornalbou, reclamado por el señor comandante militar del distrito de Monroig a cuya disposición fue puesto..."*. En el "Diario de Barcelona", del 20 de març de 1848, s'hi publicava l'informe del "Cuerpo de rondas militares y brigadas auxiliares de seguridad pública de Cataluña", on s'explicava que el 16 de febrer una patrulla comandada per un caporal de Móra d'Ebre "prendió en el pueblo de las Borjas al latro faccioso más nombrado en aquel país por sus atrocidades Pedro Avelló (a) Llebrot, natural de Monroig, que presentó al señor comandante de Reus".

Primer, aquí veiem que esmenten incorrectament "Avelló" per "Abelló". Però aquesta notícia resulta estranya doncs havíem vist com aquest personatge moria durant els fets de la Primera Guerra Carlina. Ho deia el "Diario de Barcelona", del 15 de desembre de 1837, quasi onze anys abans, relatant una batalla prop de La Bisbal de Falset del dia 8: *"... el cabo 1º Joaquín Mendoza, que mató a su cuñado el capitán faccioso (a) Llebrot..."*. Potser no va morir? Era un germà seu? Un misteri.

⁸ Joan Sabaté dit "Flantxo".

⁹ Josep Ribas, de Castellvell.

¹⁰ "La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular" de Robert Vallverdú (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 247.

¹¹ Agustí Bondia Olivé era germanastre de Sabina Bondia Solé. Aquesta, casada amb Carles Rom Munté, era la mare de Pere Rom Bondia (el pare del meu avi Francesc Rom Serra).

L'1 d'abril, el general carlí Josep Masgoret fa una proclama als catalans i el dia 7 entrava amb la seva partida a Catalunya. Ho feien armats i amb cavalls. La guerra estava assegurada. Amb els fets revolucionaris de França, les partides de "matiners" a Catalunya es van fer més nombroses d'efectius amb els carlins que venien del país veí. Com que, per una llei espanyola, no podien retornar als seus pobles d'origen, i sense ofici ni benefici, sols els quedava incorporar-se a una de les partides de "matiners". També cada cop més, des de la zona fronterera francesa, s'enviaven armes i municions a Catalunya. El 8 d'abril Josep Masgoret va entrar a Torà (la Segarra) assassinant el caporal que comandava la defensa. El 23 de maig, va infligir una important derrota a les tropes governamentals a la Pobla de Lillet (Berguedà). Va morir el comandant i quatre soldats, i van fer 98 presoners.

Intentant aturar el rebrot de la guerra, el 18 d'abril es publica un indult. A l'estiu, els "matiners" són uns 5.000 homes escampats en unes 50 partides. Han aconseguit alguns cavalls i creen alguns grups de cavalleria.

El 7 de maig hi torna a haver revolta a Madrid: "*En la madrugada de hoy varios grupos de paisanos dirigidos por unos oficiales separados recientemente de las filas lograron engañar y seducir a unos cuantos soldados del Regimiento de España, los cuales salieron del cuartel en desorden y se dirigieron a la plaza mayor... La guarnición que acudió... inmediatamente dispersaron en breves instantes a los insurreccionados. Los paisanos huyeron cobardemente desde los primeros momentos, y los pocos soldados, víctimas de una sorpresa y del oro extranjero volvieron presurosos a las filas del honor...*"¹².

"Diario de Barcelona", del 16 de maig de 1848: "*Copiamos del correo de Madrid del 12. Los matinés que fueron enviados al servicio de Ultramar, en el bergantín español Figaro que salió de este puerto el 18 de abril último, se sublevaron en la tarde del 6 de este mes, hallándose en las aguas de Almuñecar y Motril, cuya noticia confirma en todas sus partes una carta que hemos visto y está suscrita por un sugeto que se encontraba en el mismo buque y que faltó poco para que fuese víctima de dicha sublevación, el cual añade que los sugetos fusilados se hallaban Pedro Avelló...*". Aquí tornem a trobar a aquell Pere Abelló dit Llebot, que havíem donat per mort. Més endavant es detalla: "*En el bergantín español el Figaro que salió de Barcelona el 18 de abril con destino a la Habana, conduciendo 132 reclutas, 9 artilleros y 8 pasajeros, hubo una sublevación el 6 del actual, estando el buque sobre las aguas de Almuñecar y Motril a cinco leguas de la costa. Gran parte de los reclutas habían sido carlistas y habían pertenecido a los motines, por lo que iban castigados a Ultramar; estos fueron los que se sublevaron al grito de viva el rey. La sublevación fue momentáneamente vencida, muriendo tres amotinados en la refriega, tirándose uno al agua, y siendo fusilados minutos después seis que fueron sentenciados a esa pena por un consejo de guerra verbal... El Figaro arribó a Málaga el 7 del corriente llevando presos... a los sublevados...*".

La xarxa de telegrafia òptica es va començar a construir el 1848. A més d'obtenir informacions de les partides carlines que fustigaven les tropes governamentals, calia un mitjà de comunicació eficaç per poder transmetre ràpidament informacions d'ordre general i militar. A Europa, ja funcionava la telegrafia elèctrica, però a Espanya es va

¹² "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 10 de maig de 1848.

decidir implantar la telegrafia òptica, es volia evitar que carlins o bandits poguessin tallar els cables i quedar sense comunicació. La telegrafia òptica era un giny bàsicament militar. Les construccions van ser dissenyades com a torres defensives fortificades on l'aparell telegràfic estava situat al terrat. La distància entre torres havia de ser d'unes 2 o 3 llegües, és a dir, entre uns 10 i 15 quilòmetres. Els telegrafistes tenien una vida prou dura, doncs generalment eren atacats per aquelles partides carlines. Acostumaven a ser militars llicenciats de la Primera Guerra Carlina (1833-1840). A cada torre hi havia dos operaris i un auxiliar, que feien guàrdies de sol a sol vigilant si les torres més properes transmetien algun missatge. Aquests eren enviats a la torre següent sense que els operaris sabessin el significat. Usaven un complex llenguatge encriptat partint d'un llibre de codis que només coneixia el comandant de la línia. El problema que hi havia era que el telègraf òptic no funcionava ni de nit ni amb pluja o boira.

A Pego (la Marina Alta, Alacant) s'havia aixecat una partida carlina. En un informe del 20 de maig s'hi diu: *“la facción levantada... por los cabecillas Sendra e Ibars ya no existe... acosados los rebeldes por las tropas leales... se han dispersado completamente, abandonando las armas los miserables seducidos, que se retiraban a sus casas impetrando misericordia. Los cabecillas se han dirigido huyendo hacia la playa para sustraerse del castigo que les espera; pero difícilmente lo lograrán...”*¹³. Torna a semblar que la guerra s'està acabant.

En el subministre a *“las tropas estantes y transeúntes en los mismos”*, del mes de maig, hi consta Mont-roig amb 20 llits, oli i llenya per un valor de 97,17 rals¹⁴.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 2 de juny de 1848, hi ha la *“Lista de las fincas nacionales que existen para poner en venta en cada uno de los pueblos de esta provincia”*. De Mont-roig n'hi consten 5 que compren: Josep Cabré Borràs, Ramon Miralles, Josefa Marcó Pallarés, Josep Sangenís i Ramon Martí, amb rendes anuals de 64, 24, 13, 41 i 71 rals, respectivament.

Una altra partida carlina que actuava a la zona del sud de Saragossa té una topada important amb l'exèrcit: *“La facción carlista al mando del Cojo de Cariñena que en número de 30 a 32 hombres apareció en Fuentes de Ebro, fue batida y dispersada en las inmediaciones de Almunia¹⁵... de cuyas resultas murieron cinco, dos muy mal heridos, cuatro prisioneros... y once que se han presentado a indulto...”*¹⁶. A finals de juny de 1848, hi ha l'intent dels carlins del nord de fer un cop de mà a Guipúscoa que possibilités l'aixecament de partides al País Basc i Navarra. Van perdre el factor sorpresa per algun confident i sols van poder reunir unes desenes d'homes. El seu cap, el general Joaquín Julián Alzáa, fou afusellat el 2 de juliol.

En el subministre a *“las tropas estantes y transeúntes en los mismos”*, del mes de juny, Mont-roig és l'11è poble dels 15. Aporta 14 llits, oli i llenya per un valor de 99 rals. Els tres primers pobles són: Cornudella amb 865, Gandesa 342 i La Sènia 291 rals¹⁷.

¹³ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 25 de maig de 1848.

¹⁴ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 2 d'octubre de 1848.

¹⁵ Almunia de Doña Godina (Saragossa).

¹⁶ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 9 de juny de 1848.

¹⁷ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 2 d'octubre de 1848.

A l'inici d'aquesta guerra, Ramon Cabrera vivia a Lió. No hi havia res que el mogués a participar-hi. No es veia, un altre cop, fent de guerriller. Deia que la gent estava farta de tanta guerra, que tan sols veia la possibilitat de crear partides a Catalunya si era amb el propòsit de, en un següent pas, fer una guerra general, entre dos exèrcits. També calia un aixecament a d'altres indrets. Malgrat tot, eren moltes les pressions que rebia per incorporar-se a la guerra de Catalunya. Finalment, tornarà del seu exili per encapçalar la guerra a Catalunya. Ho prepara detalladament. Creua la frontera el 23 de juny de 1848 per Osseja (Cerdanya francesa), més o menys per on havia marxat el 1840. Entra amb dues columnes. Una d'uns 200 homes, majoritàriament valencians i aragonesos, que estava comandada per Domingo Forcadell i que es dirigirà a aquelles terres. L'altre, d'uns 100 homes, amb exiliats catalans. *“Era otro hombre Cabrera, y él mismo hacía su proceso en las... alocuciones... al decir que la época de los frailes, de la Inquisición y del despotismo pasó para España...”*¹⁸.

El 25 de juny Ramon Cabrera es troba a Sant Feliu de Codines (Vallès oriental). Aquí es reuneix amb caps de les diverses partides. Ara Cabrera comanda uns 1.000 homes. El 28 de juny és a Hostalric (la Selva). Li barren el pas tropes liberals i ha de dirigir-se cap a Vidrà (Osona). I després, amagar-se al Pirineu, a Ribes de Fresser (Ripollès). Esperava el moment de poder dirigir-se cap a l'Ebre. Pretenia crear una partida de cavalleria per aconseguir el domini del Maestrat i els Ports. El capità general de Catalunya, Manuel Pavía, se n'assabentà i ordenà, el 30 de juny, que tots el propietaris d'aquests animals els dipositessin als punts fortificats; se'ls donaria un rebut i els podrien recuperar quan fos possible. Si no es feia, s'imposaria una multa de 4.000 rals i l'empresonament del propietari.

Ramon Cabrera no va aconseguir passar al Maestrat, però Domingo Forcadell, sí. Amb força destresa va anar a l'Urgell, cap al sud, i passà l'Ebre. Recordarem que no hi havia ponts, que calia passar amb barques. Cabrera comença a ser conscient que el pla d'un aixecament conjunt a Catalunya, Aragó i al País Basc, amb el seu retorn, no seria factible. També era difícil una col·laboració amb els liberals progressistes, ara apartats del govern. Amb Cabrera, arriba un cert ordre a les partides dels “matiners”. Dona ordres de no molestar la població, no s'impediran els negocis i ja no hi hauran actes de bandidatge. Per aconseguir diners, bloquejaran les viles que no hagin pagat les contribucions. També imposa respectar els liberals progressistes. El juliol de 1848, el tortosí Ramon Cabrera, des de Mura, esperonava el patriotisme català amb la intenció de continuar la lluita. Deia: *“Catalans: Fa ja alguns dies que em trobo entre vosaltres i dins de la meva estimada pàtria... Escolteu-me: jamai el més magnànim príncep pensà en fer fonedisses vostres fàbriques i indústria... Catalans! Prou sabeu que jo estic joiós d'haver nascut entre vosaltres: creieu-me, doncs, la meva paraula, que és la d'un compatriota identificat del tot amb vostres desitjos... ”*.

Es van començar a formar algunes partides republicanes. Sobretot formades per joves de les ciutats industrials. L'1 de juliol, el que havia estat alcalde de Figueres (Alt Empordà), Abdó Terrades, fill d'un important negociant de gra, ara a l'exili a París, va fer un manifest republicà. Reclama unes Corts Constituents i la creació d'una República. Deia: *“Propagad el odio a los reyes como la primera virtud cívica; caiga ante todo ese trono, sentina funesta de corrupción, de tiranía y de crímenes... Sépase*

¹⁸ “Segunda parte de la guerra civil: Anales desde 1843 hasta el fallecimiento de Don Alfonso XII” d'Antonio Pirala, Volum 1, pàg. 498.

desde hoy quienes son los republicanos, para que mañana el establecimiento de la democracia no se dé a manos traidoras...". Acabava amb "salud y fraternidad"¹⁹.

El "Boletín oficial de la provincia de Tarragona", del 8 de juliol de 1848, publica les quantitats que han de satisfer els majors contribuents de cada poble. Les penúries econòmiques generals deuen fer que es triés aquesta mesura. A Mont-roig, diu que hi ha 13 grans contribuents, que paguen pel "subsidi i territorial" 5.854 rals i que caldrà que en bestreguin uns altres 5.000²⁰.

Al Camp de Tarragona, al juliol, molts joves que havien estat indultats tornaven a les partides dels "matiners". Molts benestants dels pobles de l'interior de Catalunya fugien cap a les ciutats cercant refugi i, fonamentalment, per quedar allunyats de possibles segrestos i pagaments, deixant les seves propietats en mans dels jornalers. Però, llavors, aquells pobles quedaven en mans de les classes menys afavorides que, amb les penúries que es vivien, podien decantar-se per donar suport als carlins. En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona", del 21 de juliol, el capità general de Catalunya, Manuel Pavía, va fer publicar: "*se me hayan producido quejas de que algunos de los propietarios de varios pueblos... (se trasladan) a residir en las poblaciones grandes, dejando abandonados a los vecinos pobres o menos acomodados... (que) se ven privados del apoyo que la riqueza e influencia de aquellos debiera ofrecerles para oponerse a las tropelías y exacciones de los trabucaires... Los particulares que desde 1º de Junio próximo pasado hayan variado o en adelante varíen de domicilio, quedaran sujetos a todas las cargas concejiles, vecinales y extraordinarias o de guerra que les correspondan en los pueblos de su anterior residencia, y dejarán abiertas sus casas a cargo de personas comisionadas que durante su ausencia lo representen...*". El capità general continuava parlant de "trabucaires". També, fugint d'aquest panorama, es va produir una major emigració a Amèrica, a Cuba.

En aquests primers mesos de 1848 augmenta considerablement el nombre de desertors de l'exèrcit (alguns són de la resta d'Espanya) i de fugitius de les presons. En els "Boletín..." n'estan plens a cada exemplar.

El 6 d'agost de 1848, el polític liberal progressista Gabriel Baldrich es va assabentar que tres germans seus, que vivien al Pla de Cabra, estaven presos. Això el va dur a posar-se en contacte amb d'altres liberals progressistes que hi havia a la frontera de França per encapçalar una partida antigovernamental. El dia 9 d'agost, es va revoltar amb uns 20 homes. Aviat en serien més de 50. Arribaria a comandar 360 homes amb 10 cavalls. Gabriel Baldrich Palau, dit "Bieló", havia nascut al Pla de Cabra (Alt Camp), en el si d'una família benestant²¹. Ja havia participat a la Primera Guerra Carlina, acabant amb el càrrec de comandant. Fou l'alcalde del seu poble el 1842. Posteriorment, formaria part de la "Gloriosa revolució de setembre" de 1868, amb Joan Prim, i fou diputat de les Corts Constituents del 1869. Va morir el 1885. "*El republicà (Gabriel) Baldrich, amb els seus voluntaris, recorria les ciutats de Reus, les Borges, l'Aleixar i Riudecols, per acabar lliurant un combat al Pla (de Santa Maria)...*"²².

¹⁹ "Segunda parte de la guerra civil: Anales desde 1843 hasta el fallecimiento de Don Alfonso XII" d'Antonio Pirala, Volum 1, pàg. 500.

²⁰ Cambrils: 59 / 47.920 / 47.000, Riudoms: 68 / 47.126 / 47.000 i Montbrió: 16 / 11.860 / 11.000.

²¹ Estava emparentat amb la família Miró de Reus i els Veciana de Valls.

²² "La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular" de Robert Vallverdú (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 262.

Aprofitant l'escassa mobilitat de les forces governamentals, la partida de Josep Masgoret retorna al Camp de Tarragona. Això porta una certa desconfiança als caps progressistes i republicans: Gabriel Baldrich, Antoni Escoda (mestre de cases d'Alió, Alt Camp) i Roc Rodón dit "Roch de l'Hostal", cunyat de Baldrich.

Tornem a trobar Mont-roig. Ara en una notícia de "El Observador", del 20 de juliol de 1848. Està datada el 15 de juliol a Cornudella: "*La guerra civil ya devasta esta comarca que hasta ahora había permanecido únicamente plagada de ladrones. El cabecilla Sabaté²³ y sus subalternos Arbonés²⁴ y Basquetas²⁵ con unos 100 hombres, estuvieron su romería por Ulldemolins, Albarca, Morera, Montroig, Vindecols²⁶, y ayer en las cercanías de esta. Cobran contribuciones y por ahora no hacen daño a las personas...*".

Ara trobem aquell rellevant cap mont-roigenc de la Primera Guerra Carlina: Manuel Simó, dit "Simonet", en el diari "La Esperanza", del 27 de juliol. També en una notícia del 22 de juliol de Cornudella. "*En el día de ayer, a cosa de las cuatro de la tarde, fue alcanzada la partida de carlistas que mandan los gefes Simó de Montroig, Seiseta de Momblach y Aragonés de esta, con quince a veinte hombres, por la fuerza destacada en este punto. El punto del encuentro fue en el término de Ciurana, camino de Arbolí a una legua de esta villa... El resultado fue quedar herido un soldado y se cree lo habrán sido alguno o algunos de los carlistas. Lo formidable de la posición que estos ocupaban, ha sido la causa de no haberles de no haber podido seguir la pista, pues al llegar sobre la peña la tropa, habían desaparecido...*".

A l'agost, el president del govern Ramon Maria Narváez exigeix al capità general de Catalunya, Manuel Pavía, el fi de la guerra i elabora una sèrie de propostes: ajudar la indústria catalana, un pla general de carreteres que donés feina a les grans masses d'aturats i, també, l'ocupació total de Catalunya amb 25.000 veïns armats, una mena de sometent, pagats pel tresor públic. Manuel Pavía no estava d'acord en això últim. Deia que moltes de les armes farien cap a gent "*turbulenta, exagerada en doctrina, audaz en empresas; y aquella hueste de 25.000 combatientes se convertirían en un ejército revolucionario...*"²⁷. Les nombroses tropes governamentals esdevenien un exèrcit d'ocupació. Estaven formades, principalment, per soldats castellans, andalusos, murcians o valencians. A més, en la seva activitat diària havien de recórrer terres que no coneixien, sovint amb dificultats muntanyoses, on hi vivia gent que parlava una altra llengua que ells no entenien i aquells gairebé tampoc la seva. Aquests, acostumaven a dubtar que els pagesos o pastors no els enganyessin quan els hi preguntaven per qualsevol indret o com anar-hi. En general, ajudaven els rebels i els avisaven dels moviments de l'exèrcit.

"En este tiempo los montemoulinistas estaban uniformados. La Infantería llevaba blusa azul oscuro o roja, según los cuerpos, y pantalón color azul turquí. Los jefes y oficiales llevaban guerrera o levita. La caballería iba elegantemente vestida, usando boina

²³ Joan Sabaté dit "Flantxo".

²⁴ Ramon Arbonès dit "Ramonet".

²⁵ Josep Brú dit "Basquetas".

²⁶ Deu ser Riudecols.

²⁷ Del llibre "La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular" de Robert Vallverdú (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 265.

blanca o roja, mientras que la Infantería la llevaba azul o encarnada. Los jinetes usaban media bota de cuero. Como arma llevaban lanza con banderola y sable. El general Cabrera usaba el uniforme de diario de teniente general, y en lugar de boina acostumbraba a tocarse con kepi²⁸ francés...”²⁹.

A l'agost de 1848, es produeix el fet significatiu de la unió de partides de “matiners” i republicanes³⁰ per enfrontar-se als governamentals. *“La vila d’Alcover fou atacada i ocupada per les tropes progressistes d’Escoda i Baldrich i, les matineres de Pau Manyé. Aquestes mateixes forces s’enfronten prop de Valls amb una columna isabelina i realitzen nombroses operacions de poca envergadura a l’Alt i Baix Camp. També a Montblanc els montemolinistes, junt amb forces d’Escoda, lluiten contra el coronel Quesada...”³¹.*

El capità general Manuel Pavía havia fracassat. La seva política repressora duia a què cada cop més la població es posés en contra del govern liberal moderat. Havia empresonat o desplaçat del seu lloc habitual a pares o parents de voluntaris dels “matiners”, o havia deportat a Àfrica 1.700 persones acusades de col·laborar amb ells. A més, les partides de “matiners” i republicanes anaven augmentant. En aquell moment, les tropes isabelines eren uns 33.000 homes i els revoltats uns 5.000, repartits en unes quaranta partides.

El 5 de setembre *“el cabecilla Borjes³² con el tuerto de Ratera³³ y Molins, habiendo invadido la Sagarra con cerca de 200 infantes y 14 caballos había sufrido un descalabro al entrar en Fullea (Les Garrigues) entre 7 y 8 de la mañana de aquel día... le había causado tres muertos... pareciendo ser uno de ellos oficial... al dirigirse todos completamente dispersos hacia Maldá (Urgell), les salió en aquella dirección al encuentro el Comandante general del distrito de Cervera (la Segarra), haciéndoles fuego por el flanco izquierdo, dejaron cinco trabucaires muertos, y siguiendo en persecución de dicho cabecilla que ya solamente contaba 100 hombres hacia Nalech (Urgell), la columna del círculo de Sta. Coloma seguía persiguiendo al tuerto de Ratera...”³⁴.* Un altre cop “trabucaires”. Pels mateixos dies, trobem una partida republicana. *“El Teniente coronel D. Fulgencio Smith desde la Juncosa (les Garrigues) me noticia haber perseguido desde las Poblas (Aiguamúrcia, Alt Camp), a la facción del cabecilla Escoda³⁵ y Baldrich³⁶, poniéndola en precipitada fuga, hasta que logró ocultarse a la entrada de la noche en los bosques que dirigen a Torregasa (Sant Jaume dels Domenys, Alt Penedès)...”³⁷.*

El president del govern Narváez va substituir, el 10 de setembre, a Manuel Pavía pel general Fernando Fernández de Córdoba. Manuel Pavía va deixar una empremta que

²⁸ Aquesta era la gorra típica dels militars francesos. Era rodona i completament plana en la seva part superior.

²⁹ “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 187.

³⁰ Sota aquesta denominació s’aglutinaren els liberals progressistes i els propis republicans.

³¹ “La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular” de Robert Vallverdú (Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 267.

³² Josep Borges.

³³ Pere Sorribes dit el “Guerxo de Ratera”.

³⁴ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 8 de setembre de 1848.

³⁵ Antoni Escoda.

³⁶ Gabriel Baldrich.

³⁷ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 8 de setembre de 1848.

defineix aquestes frases: *“bien merece la fama de cruel que en Cataluña alcanzó... Retratan perfectamente a este general sus bandos cueles y destruidos de razón, el tenaz empeño en que no se verificara ningún canje, la repugnancia a entrar jamás en negociaciones pacíficas... El día del relevo de Pavía, fue un día de alegría para el Principado y para todos los que tuvieran sentimientos humanos...”*³⁸.

La política del nou capità general, Fernando Fernández de Córdoba, seria oferir diners als caps de les partides o als seus homes. També es va intensificar el control de la costa perquè creia que era per on els revoltats rebien aprovisionament. Es va intensificar la dita “guerra bruta”: comprar amb diners públics a membres de les partides perquè desertessin o atemptessin contra la vida dels seus caps. També va incrementar l’ocupació permanent dels pobles mitjançant un reduït destacament d’uns vint soldats, que, generalment, es passaven la vida tancats en un fortí. Gairebé no sortien mai d’allí. Les partides antigovernamentals entraven i sortien dels pobles quan volien, sense ser molestats pel destacament. I es van incrementar les columnes mòbils de l’exèrcit; però no eren operatives, doncs, no estaven coordinades. Es van repartir 6.000 fusells entre els pobles per armar sometents. Com que era un gran perill, havien d’estar a les cases militars o forts i sols es lliurarien per fer les rondes nocturnes i en cas de defensar el poble d’un atac. Això va fer que partides de “matiners” o republicanes encara tinguessin més interès en assaltar poblacions per tal d’aconseguir armament.

En aquell moment *“a la Catalunya sud lluitaven contra el govern les partides republicanes de Belleria, Baldrich, Escoda, (Francesc) Baliarda, Ferran de Montroig i Josepet de la Canonja, i les partides carlines de Masgoret, Sabaté³⁹, Ribas⁴⁰ de Castellvell, Marcó⁴¹, Pau Manyé, Vilella, Pau de l’Arbolí i Coll de Cornudella...”*⁴². Aquí trobem a “Ferran de Montroig”, cap d’una partida republicana. No he aconseguit esbrinar qui podia ser.

Era prou corrent que alguna partida assaltàs el carruatge del correu de Barcelona a Madrid. I gairebé molt difícil que algun dia arribés a Girona el de Barcelona. Ara trobarem lluitant junts una partida republicana i una de “matiners”, la de Gabriel Baldrich i la de Josep Ferrer dit “Marcó”. *“A merced de una marcha forzada viniendo desde Villafranca y atravesando a media noche el barranco de la vall del Infern, he encontrado al amanecer a la facción Baldrich (i) Marcó alojada en los caseríos de Casanova Bonañ... en el término de Montagut (Alt Camp), procedido con cautela a cercar dos de ellas me ha facilitado el triunfo de dispersar dicha facción en número de 160 hombres, habiéndole causado algún muerto... con otros doce prisioneros, habiendo escapado el resto de la canalla...”*⁴³.

Hi ha moviment a les comarques tarragonines. *“El Comandante general del distrito de Valls... me participa haber perseguido algunos grupos de trabucaires que en tropel marchaban errantes... entre los prisioneros capturados... se hallaba el capitán republicano D. Pablo Galofré, que se había ausentado de Valls hacía pocos días...”*⁴⁴.

³⁸ “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 142.

³⁹ Joan Sabaté dit “Flantxo”.

⁴⁰ Josep Ribas.

⁴¹ Josep Ferrer dit “Marcó”.

⁴² “La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular” de Robert Vallverdú (Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 271.

⁴³ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 15 de setembre de 1848.

⁴⁴ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 15 de setembre de 1848.

Tornem-n'hi amb els “trabucaires”! Es produeix una conspiració republicana a moltes casernes de Catalunya que no tindrà èxit. Això provoca detencions i deportacions de militars.

Ara trobem el suïcidi d'un pres de Mont-roig. En el diari “El Observador”, del 16 de setembre de 1848, en una notícia de Reus del dia 10: “*El día 8 entraron los trabucaires (Josep Brú dit “Basquetes”) en Falcet; salió la tropa del fuerte y les obligó a salir de la población. El día 4 se suicidó un preso, natural de Monroig que estaba incomunicado, ahorcándose con su propia faja; y el día 7 se suicidó otro preso incomunicado, ahorcándose con una tira del felpudo en que dormía; le llamaban el Mort; era natural de Montbrió. No sabemos las causas que motivarían tan desesperada determinación...*”. Per aquells dies, les partides de Josep Borges i Pere Sorribes, dit el “Guexxo de Ratera”, amb uns 200 homes, voltaven entre Reus i Montblanc.

Durant el mes de setembre: “*Citemos, además, el combate que las fuerzas reunidas de Sabaté⁴⁵, Ribas⁴⁶ y Simó, con republicanos de Escoda⁴⁷, libran contra Quesada en Ciurana...*”⁴⁸. En aquesta citació del llibre “Historia del Tradicionalismo español” hi tenim el mont-roigenc Manuel Simó dit “Simonet”. En una nota a peu de pàgina s’hi diu: “*Manuel Simó. Conocido por Simonet de “Montroig”. Había servido a las órdenes de Cabrera en el ejército de Aragón y Valencia en la primera guerra. Al ser entregado al enemigo los voluntarios que mandaban Sabaté y Ribas en 1849, se fugó, llevándose una gran parte de aquellos voluntarios para continuar la guerra*”. Aquesta darrera informació la trobarem detallada més endavant, exactament l’1 de gener de 1849.

El 14 de setembre, el governador militar prohibeix la navegació per l’Ebre, doncs pensava que servia per abastir els revoltats. Ja no es podia baixar el blat de l’Aragó. Com que molta gent d’aquest territori ajudava les partides de “matiners”, va obligar a tancar els masos i concentrar la població a Tortosa i Amposta. A Mequinensa, van tapiar totes les portes de les cases i van obligar a marxar els seus habitants. Moltes persones foren obligades a anar a treballar a les salines del delta. A més, hi va haver una mala collita d’oli. Tot això, va dur la fam a gran part de la població d’aquelles terres. “Diario de Barcelona” del 18 de setembre de 1848: “*Reus, 15 de setiembre. Por fin acaba, de llevarse a efecto una desastrosa noticia para esta, cual es la de haberse retirado ayer la barca que había en Mora, llave del Bajo Aragón; con esto queda paralizado el comercio con todos los pueblos de la otra parte del Ebro y Bajo Aragón, sumida esta ciudad en la más horrorosa miseria, pues que paralizadas las fábricas solo quedaba este ramo de comercio, de suma importancia, por cuanto llegaban a docenas los arrieros de aquellos puntos a cargar de arroz, bacalao, etc; solo nos faltaba esta calamidad...*”.

Teníem el mont-roigenc Manuel Simó, dit “Simonet”, a Siurana (Priorat). El dia 18 el trobem ben a prop d’allí. “El Heraldo”, del 26 de setembre, publica: “*las partidas de Ribas⁴⁹ y Simonet fueron batidas el 18 en Sierra de Llena (entre Vilanova de Prades i Ulldemolins, Priorat) con pérdida de tres muertos y varias armas...*”. Dos dies després, el 20 de setembre, està ben lluny, per terres del Berguedà. “*Apenas llegado Fernández*

⁴⁵ Joan Sabaté dit “Flantxo”.

⁴⁶ Josep Ribas.

⁴⁷ Antoni Escoda.

⁴⁸ “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 141.

⁴⁹ Josep Ribas.

de Córdoba (era el capitán general), tuvo la noticia de que en San Jaime de Frontayá⁵⁰ (Berguedà) había habido un combate el día 20 contra fuerzas de matiners mandadas por Sabaté⁵¹ y Simó, y que en aquel mismo día, después de vencer la resistencia, los montemolinistas habían entrado en la Bisbal de Falset...⁵². Eren el carlins, els partidaris de Carles VI, comte de Montemolín.

Al setembre, Victorià Ametller, militar i el polític cap dels progressistes catalans, va entrar des de França a l'Empordà comandant una partida republicana. El jutge de Valls publicarà un edicte cridant-lo a declarar per *“una proclama pasquín impresa dirigida contra el Gobierno de S. M. a cuyo final se halla continuado por firma... la que fue hallada... en esta villa la mañana del diez y ocho de Setiembre...”*⁵³.

En el “Diario de Barcelona”, del 25 de setembre, tenim un mont-roigenc formant part d'una partida republicana. És una notícia del 16 de setembre: *“La escuadra de Arbós con una partida de tropa de la columna de Villafranca de Panadés sorprendió y capturó en la madrugada del 13 y en las casas de Bonany del término de Montagut⁵⁴ a doce republicanos trabucaires llamados; Ramon Llaurador, natural de Reus, titulado sargento primero; Antonio Mallofré, Pedro Masdeu, Hipólito Domitigo, los tres de la Selva del Campo; Miguel Jover, de Monroig del Campo; José Sans y Jaime Bonet de Alcober; Antonio Castells, de Villarodona; Juan Camps, de Batea; Lorenzo Traber y Pedro Lladró de Valls: habiéndoles ocupado cinco caballos, once fusiles ingleses recortados con igual número de cananas y algunas bayonetas, todo lo cual quedó con los capturados a disposición del señor comandante militar de aquel distrito...”*.

Augmentaven els assalts als cotxes correu: *“El día 23 (de setembre)... fue interceptado y robado el correo de Falset en el punto llamado Coll de Alforja por una partida de trabucaires, habiéndose llevado toda la correspondencia de oficio... El correo que salió de esta capital (Tarragona) el día 25 del actual para Barcelona fue interceptado y robado por una partida de trabucaires, la mañana del 26 del mismo a su tránsito por la cuesta de Ordal... El correo que salió de esta capital (Tarragona) el día 26 del actual para Valencia fue interceptado y robado por una partida de trabucaires en la Venta del Platé habiéndose llevado toda la correspondencia de oficio...”*⁵⁵. Aquest indret estava a mig camí entre El Perelló i el Coll de Balaguer. Eren camins deshabitats i perillosos⁵⁶. Tres assalts en tres dies. Semblava una estratègia coordinada dels “trabucaires”.

Com acostuma a passar, a finals de setembre hi ha aiguats *“El cielo está en revolución como la tierra; los meses de setiembre y octubre son los meses de tempestades, y todos los años suceden desgracias. En Monroig han caído en un día tres rayos; uno de ellos incendió la casa de un infeliz que después de haber pasado algunos años desgraciados, en este había tenido una cosecha abundante, pero el fuego consumió toda la paja y grano que tenía recojido, y a no ser por la actividad de los vecinos que atajó el fuego,*

⁵⁰ Sant Jaume de Frontanyà.

⁵¹ Joan Sabaté dit “Flantxo”.

⁵² “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 143.

⁵³ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 23 d'octubre de 1848.

⁵⁴ La Garrotxa, a tocar de la frontera francesa.

⁵⁵ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 29 de setembre de 1848.

⁵⁶ Vegeu el text “Mont-roig: geografies, camins i viatgers” del llibre “Mont-roig: esberles d'un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 445.

*con el fuerte viento que soplabá, hubiera quedado reducido a cenizas toda una calle. Otro rayo mató dos mulas que tiraban de un carro*⁵⁷.

Ara trobem una informació referida a Mont-roig: *“El 2 (d’octubre) por la madrugada, penetraron los matiners en Montroig (Tarragona) con el fin de cobrar las contribuciones...”*⁵⁸. Ho tenim ampliat a “El Católico”, del 7 d’octubre de 1848: *“Esta madrugada han entrado una partida de trabucaires en el pueblo de Monroig, habiéndose apoderado de las puertas al momento que el sereno las abría para que saliesen los ordinarios, como lo hacen todos los días, los que han continuado su camino por orden del gefe de la partida. Dicen que se han ido en casa del alcalde*⁵⁹ *para que pagasen la contribución y que han pegado fuego a las puertas de dicho pueblo...”*. Deu ser aquell “Portal d’Avall” o de l’Església (a l’inici de l’actual carrer Major), que citàvem anteriorment.

Com anirem veient, Mont-roig llavors era un poble que es tancava a la nit. Hi havia quatre portals: el “Portal d’Avall” o de l’Església (a l’inici de l’actual carrer Major) que comunicava amb el començament de l’eixample (el Raval o les Cases Noves) i els camins de Reus i Pradip, el “Portal de la Canal” (al final de l’actual carrer de l’Hospital) que duia al camí de Vilanova d’Escornalbou, el “Portal d’Amunt” (on ara s’eixampla el carrer d’Amunt, a continuació de cal Patol, ara núm. 25) que era la sortida cap al camí de la Mare de Déu de la Roca i cap a Colldejou, i el “Portal de la Beneita”, que es trobava a l’antic carrer de la Coma, entre les cases amb els números 37 i 39 de l’actual carrer del Bisbe Macià i a tocar de la Torre de la Coma⁶⁰, que també portaria cap a Colldejou.

Continuant amb la guerra carlina, les partides de Joan Sabaté, dit “Flantxo”, i Josep Brú, dit “Basquetes”, rodegen Falset i l’assetgen durant tretze dies. Finalment, el comandant militar de la vila surt per enfrontar-se amb els “matiners”. Té unes quantes pèrdues d’homes i s’ha de refugiar a El Molar (Priorat). El coronel Quesada hi anirà a socorre’l el 7 d’octubre. “El Católico”, del 16 d’octubre, treu una informació del 10 d’octubre que, després d’esmentar que els carlins havien entrar a Torredembarra, diu: *“También han estado una partida en Montroig...”*. Ho amplia “La España”, del 17 d’octubre: *“La facción carlo-republicana que vagaba por las inmediaciones de Tarragona, invadió en la noche del 9 el pueblo de Torredembarra, obligando al destacamento a retirarse al castillo después de haber sostenido por algún tiempo un nutrido fuego. Lo mismo ha sucedido en Crexell y Montroig con otras partidas...”*. En aquell diari “El Católico”, del 16 d’octubre, també hi trobem: *“Los gefes carlistas Masgoret y Vilella mandaron fusilar el 8 en el Panadés a los cabecillas José Fuster y Francisco Sabater, subalternos suyos, por los excesos y tropelías que habían cometido en algunos pueblos...”*.

El 13 d’octubre els caps Josep Masgoret i Josep Borges ataquen el Perelló i cremen algunes cases que es negaven a pagar la contribució. *“L’octubre de 1848 Josep Borges atacà el fort del Perelló, causant 4 morts i 10 ferits a l’enemic, feu abandonar i inutilitzà les seves fortificacions, que havien estat incendiades parcialment durant un*

⁵⁷ “El Clamor Público. Periódico Político, Literario e Industrial” del 30 de setembre de 1848.

⁵⁸ “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 145.

⁵⁹ En el període 1846-47 l’alcalde era Pere Llaberia. I sabem que l’any 1850 ho era Josep Jordi i Munté.

⁶⁰ Segons “Notícies històriques de Mont-roig del Camp”, Edicions Ganzell 2017, de Baptista Nogués i Grifoll, pàg. 64

atac anterior...”⁶¹. Després, el 21 d’octubre, aniran a Cornudella. Aquí, la guarnició governamental es va tancar a l’església i a l’Ajuntament. Van passar la nit fent gresca i bullícia, també fent soroll disparant els seus trabucs. El 24 van ocupar Falset.

El 17 d’octubre, s’escapen de la presó de Falset varis carlins, dos són de Mont-roig: “*Francisco Griño (a) Gall, Francisco Bargalló (a) Vichat*⁶², *Tomas Maciá e Ignacio Papaceit, vecinos el primero de Miravet, el segundo y tercero de Montroig y el último de Ginestá, fugados de estas cárceles... la causa criminal sobre robo en la casa molino de Antonio Juncosa del Pradip y otros excesos...*”⁶³. Aquest Tomàs Macià el tornarem a trobar, vàries vegades en endavant, en alguns fets delinqüents del 1850.

Com havia passat a finals de setembre, ara, tan sols dues setmanes després, tornen a assaltar els correus dos dies seguits i en els mateixos indrets: “*El correo que salió, de esta capital (Tarragona) el día 3 (d’octubre)... para Barcelona fue interceptado en la cuesta de Ordal... El correo que salió de esta capital el día 4... para Valencia fue interceptado y robada toda la correspondencia oficial en la venta del Platé, habiendo tenido parado el coche hasta las diez de la mañana del día siguiente...*”⁶⁴. Continuen havent-hi topades que sols aconseguen, pràcticament, la dispersió momentània de la partida carlina: “*Logró batir y dispersar completamente en el pueblo de Juncosa (les Garrigues), considerado por las facciones, como un punto de descanso e inaccesible a las tropas leales, a la facción del cabecilla Ramonet*⁶⁵ *en número de 300 hombres... el referido cabecilla tenía allí establecido su cuartel general... El resultado... ha sido de alguna consideración, para los rebeldes, pues han tenido varios heridos y han caído además en poder de nuestras tropas algunos prisioneros...*”⁶⁶.

Aquell ferotge cap carlí Pau Manyè el tornem a trobar en un citació del 15 d’octubre del jutge del Vendrell: “*los cabecillas Pablo Mañé, José Torres y Juan N (a) Isidrot...* (per la) *causa criminal que contra ellos estoy sustanciando por haber mandado fusilar a Ramon Pié...*”. El 28 de gener ho havia fet el del Vendrell per cremar una casa a La Bisbal del Penedès (Baix Penedès)⁶⁷. Recordarem que aquest era un dels caps rellevants de la Primera Guerra Carlina. Entre d’altres ocupacions, feia de recaptador de la partida de Manel Ibáñez dit “Llarg de Copons”. Aquell que tenia “*toscos modales y nada grata mirada*” i que llançava al fons d’un pou a les persones que segrestava, mentre esperava el pagament del rescat. “*A Pablo Mañé (Pau Manyé) no distinguían los antecedentes de la pasada guerra (la Primer Guerra Carlina), en la cual con su pequeña partida arrebatava a los propietarios que podía o se le antojaba, exigiéndoles considerables sumas por su libertad; era un verdadero secuestrador. Cuando se restableció la paz desapareció, sin que se supiera de él hasta que volvió a aparecer en campaña en 1847...*”⁶⁸.

⁶¹ “Carlins amb armes en temps de pau. Altres efemèrides d’interès (1840-1842) de Ferran Sánchez Agustí (Pagès editors, 1996), pàg. 64.

⁶² Un Francesc Bargalló dit “Vixac”, potser el seu pare, surt citat en el document que va formalitzar la junta per la construcció de l’església nova el 18 de gener de 1798 (Text “Els renoms existents a Mont-roig el 1800” de Josep Munté Vilà, a “**Ressò mont-roigenc**” núm. 46).

⁶³ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 4 d’octubre de 1848.

⁶⁴ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 6 d’octubre de 1848.

⁶⁵ Ramon Arbonès dit “Ramonet”.

⁶⁶ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 6 d’octubre de 1848.

⁶⁷ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 4 de febrer de 1848.

⁶⁸ “Segunda parte de la guerra civil: Anales desde 1843 hasta el fallecimiento de Don Alfonso XII” d’Antonio Pirala, Volum 1, pàg. 439.

Al “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 20 d’octubre de 1848, hi trobem, dues setmanes després, un altre assalt al correu: “*El correo que salió de la ciudad de Reus el día 18 del actual para Alforja, Falset y Mora de Ebro, ha sido interceptado y robado por una partida de trabucaires a su paso por el puente de Cornudella...*”.

El capità general de Catalunya, Fernández de Córdoba, fa publicar, el 22 d’octubre, un ban que exposa: “*Son altamente escandalosos y frecuentes los atentados que contra las vidas y haciendas de los pacíficos habitantes de este Principado se cometen por los cabecillas que mandan las partidas de facciosos y vagos que recorren el país. Los asesinatos cometidos en las personas indefensas de todo sexo y edad a quienes las autoridades legítimas mandan conducir partes y pliegos de uno a otro punto, los incendios repetidos de las propiedades y las prisiones que para el cobro de multas o rescates verifican dichos cabecillas, me obligan, como protector de todos los intereses del pueblo catalán a providencias que corten tan vandálica conducta...*”. La situació que descriu es molt complicada i preocupant. Per la qual cosa, decideix que pagarà a qui “*presentase vivo o muerto*” algun dels caps carlins o els més significatius: “*recibirá inmediatamente en premio de su servicio y dentro de las cuarenta y ocho horas dos mil libras catalanas con la seguridad de ser empleado dentro o fuera de Cataluña si así lo desease para sustraerse de la venganza que contra él pudiera intentarse. Igual premio o indulto ofrezco al que preste dicho servicio si perteneciese a las bandas de trabucaires o republicanas...*”. Des de les autoritats, finalment, designen que uns són “*partidas de facciosos y vagos*” i els altres “*bandas de trabucaires o republicanas*”⁶⁹. Sempre gent de malviure.

El 22 d’octubre, al vespre, unes partides de “matiners” (Pau Manyè) i republicanes (Gabriel Baldrich i Antoni Escoda), amb gran nombre d’efectius, van envair Alcover. S’explica que van entrar formats i tocant la corneta. Van comprar aliments i van cobrar contribucions a les persones principals del poble. Cap a les onze de la nit van marxar sense que ningú els molestés. El brigadier Quesada no donava a l’abast anant amunt i avall. No ho va poder impedir, doncs estava empaitant Ramon Cabrera pels volts de l’Albi (Les Garrigues).

Una setmana després del darrer assalt al correu, en tenim un altre: “*El correo que salió de esta capital el día 23 del actual para Barcelona, fue interceptado y robado a su paso por la villa de Torredembarra llevándose toda la correspondencia de oficio y parte de particular...*”⁷⁰. Entre d’altres, amb aquests robatoris volien aconseguir la documentació oficial que s’enviaven entre els diferents comandaments militars per esbrinar possibles operacions. En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, hi tornem a trobar prou desertors de l’exèrcit. Alguns també de la resta d’Espanya⁷¹.

“El Espectador”, del 2 de novembre de 1848, publica una sèrie d’informacions datades el 26 d’octubre: “*Parece que Cabrera ha detenido su marcha... y no será extraño, según las noticias de Lérida que se han recibido, que se haya dirigido hacia Tremp. Escriben de las Borjas que ha habido una acción... en las inmediaciones de Albi (les Garrigues), pues el fuego se oía en aquella dirección y era muy nutrido...*”. També hi afegeix: “*De orden del comandante general han sido abandonados los pueblos de*

⁶⁹ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 25 d’octubre de 1848.

⁷⁰ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 27 d’octubre de 1848.

⁷¹ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” de l’1 de novembre de 1848.

Montroig y Alcover. Parece se han retirado también algunos otros destacamentos que de nada servían...”. Segurament per allò que dèiem que les guarnicions vivien tancades als seus fortins i gairebé no podien sortir mai. A finals d’octubre, Josep Masgoret es dirigeix cap a l’Ebre en una maniobra de distracció, doncs les tropes isabelines pensaven que anava a ajudar a passar el riu a Cabrera, per anar al Maestrat.

Eren anys d’avenços tècnics. El 8 d’octubre de 1848 es va fer una prova del “ferro-carril” de Barcelona i Mataró. La màquina arrossegava deu vagonets amb uns 400 viatgers. Els 28 quilòmetres els va fer en 58 minuts a l’anada i 48 de tornada. El temps que necessitava un carruatge era d’unes 5 hores. Els diaris de Madrid neguitejaven. Es va inaugurar el 28 d’octubre de 1848. Era el primer “ferro-carril” del territori peninsular. Fou finançat pel “cubà” matoroní Miquel Biada⁷². S’iniciava una etapa important de desenvolupament comercial i industrial. Es van crear companyies per construir diversos trams que unien les grans ciutats. El següent “ferro-carril” es va inaugurar el 9 de febrer de 1851, unia Madrid amb el Palau Reial d’Aranjuez. Però aquest, el seu ús inicial era per a la cort espanyola. Una petita diferència.

Aquest any ve a Espanya, a Barcelona, Antonio Ferratges Mesa, aquell fill del mont-roigenc “americano” de Santiago de Cuba. Dirà l’alcalde de Mont-roig Gaietà Romeu Benaprés (1886- 1891) que *“siendo bien niño aún fue trasladado a Barcelona por el deseo de sus padres de que recibiera sólida y completa educación...”*. Va estudiar als Escolapis. Visitava sovint els seus familiars de Sitges i de Mont-roig⁷³.

Durant octubre i novembre creix l’activitat de les partides de “matiners” i republicanes, obtenint varis èxits importants. Això obligava el capità general a sortir sovint de campanya pel territori. Tot i que l’exèrcit governamental ja sumava 35.000 homes no semblava que podés dominar la situació. Continuen els assalts al correu: *“El que salió de esta ciudad (Tarragona) del día 2 (de noviembre)... para la de Valencia a su paso por la venta del Platé, llevándose toda la correspondencia oficial. El que debió llegar el día 3 a esta ciudad procedente de aquella lo fue asimismo una vez a su paso por Amposta y otra en la venta del Platé; y habiendo continuado su marcha para Barcelona lo fue nuevamente en S. Feliu de Llobregat... El correo que salió de esta capital para la Corte en la madrugada del 5 del actual fue interceptado y robado a su paso por el pueblo de Esplugas de Francolí llevándose toda la correspondencia de oficio y la particular...”*⁷⁴. Aquella “Venta del Platé” estava maleïda: ara dos dies seguits.

*“La guarnición del fuerte de Falset rechazó a los que en la noche del 2 (de noviembre) le acometieron, otros entraron en Riudoms, llevándose rehenes; atacaron y rindieron al destacamento de Cabra (Alt Camp)...”*⁷⁵. El 6 Josep Masgoret i Ramon Vilella entren a Vila-rodona (Alt Camp); era la Fira. A l’endemà, estaven a Santes Creus. Josep Masgoret va fer formar a tots els presoners que duia i els hi va oferir passar-se al seu bàndol, però ningú ho va acceptar. Aleshores els va deixar lliures tot lloant la seva

⁷² El primer d’Espanya es va construir a Cuba. Anava de L’Havana a Bejucal (27 km), fou el setè del món. S’inaugurà el 19 de novembre de 1837, onomàstica de la reina Isabel II. Cuba era aleshores la primera productora mundial de sucre, i el “ferro-carril” permetia traslladar-lo ràpidament fins als ports per embarcar-ho cap Europa.

⁷³ Vegeu el text “El marquès de Mont-roig: a la recerca d’una ombra” del llibre “Mont-roig: esberles d’un mosaic esbocinat” de Martí Rom (Arola Editors, 2019), pàg. 55.

⁷⁴ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona” del 8 de novembre de 1848.

⁷⁵ “Segunda parte de la guerra civil: Anales desde 1843 hasta el fallecimiento de Don Alfonso XII” d’Antonio Pirala, Volum 1, pàg. 530.

fidelitat. El 12, era diumenge, entren a Montblanc (Conca de Barberà). Eren uns 500 homes. Els soldats que hi havia es van tancar al fortí. Van cobrar contribucions, agafar queviures i requisar algunes armes. Dues hores després d'haver marxat van arribar les tropes de Quesada. El 14 va ocupar Valls (Alt Camp).

Mentre, a l'altra banda del Camp de Tarragona, el dia 9 hi havia batussa al Perelló (Baix Ebre). El 12, en l'atac al Vendrell (Baix Penedès), mor el cap carlí Pau Manyé, aquell ferotge recaptador de Manuel Ibàñez dit "Llarg de Copons" a la Primera Guerra Carlina, el que llançava al fons d'un pou les persones que segrestava mentre esperava el pagament del rescat. El 15 hi ha combats de les partides de Joan Sabaté dit "Flantxo" i Ribas⁷⁶ a la Serra de la Llena i a Siurana (Priorat).

Al novembre de 1848, Ramon Cabrera escrivia una carta al diari catòlic francès "La Union", on apostava per una confluència de les forces antigovernamentals: "*Catalunya està cansada dels actes arbitraris del govern de Madrid, del seu odiós sistema de corrupció. És aquest jou vergonyós el que es vol treure de sobre. Pel que fa als meus voluntaris, quasi tots són fills de Catalunya; i ella n'està joiosa de llur conducta, i sobretot de llur fidelitat i valor... Però, el somni pesat del Govern de Madrid és la fusió carlo-progressista. La desgràcia ha aproximat sempre els compatriotes...*". Ja no era el Cabrera radicalment carlí de la Primera Guerra Carlina. Ara adoptava una posició més anticentralista i (potser) menys legitimista. La guerra imposava aliances difícils.

La partida dels germans Tristany s'apodera de les mines de sal de Cardona i de Súria. Els sacs que s'enduien posteriorment els venien i obtenien considerables recursos econòmics. El 16 de novembre es produeix una molt important victòria de les forces carlines. Les partides de Ramon Cabrera, Josep Borges, Rafel Tristany (nebot de Benet Tristany dit "Mossèn Benet") i Marcel·lí Gonfaus, dit "Marçal", anaven de Súria a Avinyó quan es van topar amb una columna liberal. Van fer molts presoners i aconseguiren 1.000 fusells. En la contesa va morir Miquel Tristany, dit "l'esgarrat" (era manc), germà petit de Rafel Tristany.

Cabrera publicava, un altre cop, al diari catòlic francès, "La Union", una carta on es queixava del tracte que rebien les partides carlines dels diaris espanyols. Tant menysvalorant les seves victòries com engrandint les governamentals. També es lamentava que els anomenessin bandits o trabucaires, i que eren àvids de diners i de sang. Deia: "*Mis 6.000 voluntarios no podían combatir y vencer frecuentemente a 50.000 hombres de tropa sin el concurso espontáneo y poderoso de Cataluña. Tan desigual lucha se hubiera concluido, si no tuviéramos las simpatías de sus nobles poblaciones...*"⁷⁷. En total, a final d'any les partides antigovernamentals (carlines i republicanes) sumaven a Catalunya uns 9.000 homes. Semblava que la guerra feia un tomb. A més, es respirava un ambient d'aixecament generalitzat.

El capità general Fernández de Córdoba, amb la seva decidida actuació de subornar caps carlins, va aconseguir alguns èxits, com el pas del cap carlí Miquel Vila, dit "Caletus", a les tropes isabelines mitjançant el pagament d'una important quantitat de diners i amb el càrrec de tinent-coronel. Més important fou la deserció d'un cap carismàtic com Josep Pons dit "Pep de l'Oli". Aquest, estava enemistat amb Ramon Cabrera i va

⁷⁶ Josep Ribas.

⁷⁷ Del llibre "La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular" de Robert Vallverdú (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 278.

acceptar passar a les files governamentals amb el grau de brigadier. El 19 de novembre jurava fidelitat a la reina. Ramon Cabrera va manar afusellar el seu germà, el coronel Miquel Pons. Aquell príncep prussià, Félix de Lichnowsky, que havia fet la Primera Guerra Carlina al costat dels legitimistes, assegurava que Josep Pons, dit “Pep de l’Oli”, havia participat en la conxorxa que es va iniciar el 26 d’octubre de 1839, a la rectoria d’Avià (Berguedà) i que tenia per objectiu matar el Comte d’Espanya.

La guerra continuava. “El Observador”, del 27 de novembre, treu una notícia del 20 de novembre: “*Ayer estuvieron en Falcet los carlistas en número de 250 al mando de (Josep Brú) Basquetas, (Manuel Simó) Simonet etc.; exigieron 100 onzas, y se llevaron a cuatro contribuyentes hasta que haya el pueblo satisfecho dicha cantidad...*”. Tornem a trobar el mont-roigenc Manuel Simó, dit “Simonet”.

El 23 de novembre de 1848, cessa Fernando Fernández de Córdoba com a capità general de Catalunya. Ara ho seria Manuel Gutiérrez de la Concha. El “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 27 de novembre, publicava una nova quota a pagar per la construcció de carreteres “*por el artículo de carnes la cantidad que este año les corresponde por una mitad destinada al pago del arbitrio... y lo que les toca satisfacer por los meses de noviembre y diciembre del propio año...*”. Per Mont-roig era: actual 2.600, arbitri d’aquest any 1.300 i a pagar pel novembre i desembre d’aquest any, 216 rals. Comparant-ho amb els pobles del voltant, a Mont-roig hi deuria haver una considerable ramaderia⁷⁸.

Ara ja es parla de “*facciones carlo-republicanas*”: “*Reunidas en S. Juan de Cunills⁷⁹ el 30 de noviembre, las facciones carlo-republicanas al mando de Masgoret, cuyo total se supone de unos 700 hombres y 11 caballos, esperando la llegada de los Tristany⁸⁰ que con 300 hombres se hallaban en Capelladas (Anoia), hicieron frente a la brigada del Coronel Bustos... y parte de la fuerza de carabineros en los bosques de Cambrich y Montorsi... siendo el resultado arrojarlos de varias posiciones y perseguirlos entrada la noche media hora... Se hicieron varios muertos y heridos al enemigo, contándose en este último el cabecilla Peret de las Cuadras, y se les cogieron el bagage con el botiquín, un trabuco, sables, bayonetas, siete lanzas y la manta del cabecilla Baldrich...*”⁸¹. “*La manta del cabecilla Baldrich*”!

Durant aquest període, els membres de les partides que eren capturats, generalment els enviaven a Ultramar per incorporar-se a l’exèrcit espanyol. Per exemple, a finals de novembre de 1848 la premsa informava que el vaixell Castilla sortia de Barcelona cap a Cuba amb un centenar de presoners.

En el “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, de l’1 de desembre, hi havia la contribució territorial (conreus i ramaderia) que corresponia a cada poble pel 1849. La de Mont-roig era de 56.689 rals⁸².

També va passar-se a les files governamentals Bartomeu Poses dit “l’estudiant Poses”, cap de 600 voluntaris. El 3 de desembre s’entrevistà amb el general isabelí Francesc de

⁷⁸ Riudoms: 2.500 / 1.250 / 208, Cambrils: 1.280 / 640 / 106 i Montbrí 1.085 / 542 / 90.

⁷⁹ Sant Joan de Mediona? (Alt Penedès).

⁸⁰ Els germans Tristany.

⁸¹ “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 3 de desembre de 1848.

⁸² Riudoms: 128.695, Cambrils: 96.372 i Montbrí 41.756 rals.

Mata i de Alós i van orquestrar com fer-ho. Van preparar una mena de teatre. A Collbató els va rodejar una columna governamental i Bartomeu Poses va dir que eren massa nombrosos per enfrontar-s'hi, que no tenien cap més solució que lliurar-se tots. Posteriorment, Bartomeu Poses fou nomenat brigadier. El conjunt d'aquestes desercions, les dels caps i els seus homes, va costar uns 55.000 rals.

També hi va haver algun intent de matar Ramon Cabrera, mitjançant algun infiltrat. Per exemple, Antonio Pirala relata el cas d'un capellà, "*pasado o prisionero*", que tenia la intenció d'enverinar Cabrera. Com que aquest ja es malfiava, sols menjava el que li cuinava el seu cosí. Aquest, vigilava tots els aliments i hi havia sempre un sentinella a la porta de la cuina. Un dia, va entrar-hi aquell capellà i, esperant no ser vist, va tirar un polsim a l'olla. El van veure, però no van dir res. Aquell dia Ramon Cabrera va convidar a dinar al capellà i, per fer temps, va començar bevent i menjant pa. El capellà amb el plat davant seu no gosava començar. Llavors Cabrera li va dir que ell no menjaria fins que veiés que primer ho feia ell. No li queda més remei que menjar dues cullerades i, tot d'una, es va trobar malament. Cabrera el va amenaçar amb una pistola dient-li que, si li deia la veritat, intentaríen salvar-lo. Va confessar. Hagués anat a Perpinyà on rebria una bona recompensa. Sembla que el capellà va morir⁸³.

Al desembre tenim diverses batusses. El dia 2, els caps Josep Brú, dit "Basquetes", a Capçanes (Priorat). El 4 a la Riba. També Josep Masgoret contra el brigadier Quesada a l'Albiol (Baix Camp). El 5 Josep Brú, dit "Basquetes", a Móra d'Ebre (Ribera d'Ebre). El mateix dia 5, els republicans Gabriel Baldrich i Antoni Escoda lluiten contra les tropes de Quesada també als voltants d'Albiol (Baix Camp). El 7, Josep Masgoret i Ramon Vilella a Vilaplana (Baix Camp). El 12 Josep Brú, dit "Basquetes", entra a Móra la Nova (Ribera d'Ebre), i una altra partida entra a Valls (Alt Camp). El 20 i 21 hi ha lluita a Poboleda i Cabacés (Priorat), contra la partida de Ramon Arbonès, dit "Ramonet". L'11 de desembre arriba a Tarragona el general Enna per ajudar el brigadier Quesada. Aquest, no parava d'anar d'aquí a allà i mai aconseguia cap victòria significativa.

En una notícia del "Diario de Barcelona", del 16 de desembre de 1848, tornem a trobar aquell mont-rogenic Manuel Simó, dit "Simonet". Correspon a una informació de Reus del dia 12: "*Ayer 11 entró en esta el brigadier Quesada, conduciendo 24 prisioneros y 3 presentados de los facciosos de Simonet de Monroig, que alcanzó dicho gefe con su valiente columna en el pueblecito de Gallican cerca de Arbolí, el lunes 11 a las dos de la madrugada... Dias pasados ya dicho señor brigadier condujo 13 prisioneros de Baldrich y Sabaté⁸⁴, y les causó 9 muertos en el Albiol. Hoy se han presentado 6 facciosos y 3 más que se han venido con otra columna. Se esperan muchos más, y con la llegada del general Enna a Tarragona... confiamos en esta provincia estar pacificados dentro 15 días...*".

El 13 de desembre, "matiners" i progressistes-republicans van entrar a Valls (Alt Camp). Prèviament, aquests van aconseguir que la columna de Valls sortís empaitant-los fins a Santa Coloma de Queralt (Conca de Barberà). Com que estaven molt lluny, les tropes liberals van haver de fer nit allí. Però els revoltats, en una marxa forçada, van retrocedir ràpidament fins a Valls, on van arribar de nit i van aconseguir que els

⁸³ "Segunda parte de la guerra civil: Anales desde 1843 hasta el fallecimiento de Don Alfonso XII", pàg. 551

⁸⁴ Joan Sabaté dit "Flantxo"

obrissin la porta de Sant Francesc, a alguns d'aquells. Eren les partides progressistes-republicanes comandades per Gabriel Baldrich, Antoni Escoda i Gual dit "el Vermell" de la Riba (aquest era filador i republicà), més les partides de "matiners" de Josep Masgoret i Josep Ferrer dit "Marcó". Ho detalla el "Diario de Barcelona", del 17 de desembre: *"Son las once de la mañana y desde las siete que las calles de esta presentaban un verdadero campo de Batalla. Acaba de salir la facción que ha entrado esta misma mañana sin saber cómo, entre ellos van los cabecillas Masgoret, Vilella, Ribas⁸⁵... Baldrich del Pla, Ximet de Valls, Roch del Hostal, Santa Cruz y otros que no recuerdo, han recorrido todas las calles menos las del Pati del Castell. El valiente capitán Garcés... con solo 30 hombres que tenía a su disposición, los arrojó de la calle del Castell, del Roser, del Aubeurador i del Bosch y de otras, tomando tan buenas posiciones que les obligó a salir precipitadamente de esta... Tenemos que lamentar las muertes de dos migueletes que sorprendieron y de un asistente que lo fusilaron los barbaros, después de hacerlo prisionero. Los facciosos tuvieron cinco heridos... El hacendado D. Francisco Morató, se salvó... dio la casualidad de encontrar una casa vacía en la que se metió y atranco la puerta y como le vieron entrar le dispararon tres tiros, pero afortunadamente no le tocaron..."*.

En el subministrament a l'exèrcit del mes d'agost, hi tornem a trobar Mont-roig, en el 4t lloc d'una relació de 23 pobles. Compren 16 llocs, pa, oli i llenya per un valor de 86 rals. Els tres primers pobles són: Cabacés amb 300, Cornudella 246 i Cambrils 151 rals⁸⁶.

En el "Boletín oficial de la provincia de Tarragona", del 18 de desembre de 1848, encara hi trobem les reclamacions de 12 persones d'Arnes (Terra Alta) corresponents a pèrdues de la passada guerra carlina (1833 a 1840). En aquest mateix "Boletín..." hi ha una arenga del capità general de Catalunya, Manuel Gutiérrez de la Concha, dirigida als "Catalanes": *"Algunos hombres sin opinión y sin principios guiados por sugerencias de los enemigos de nuestra prosperidad, han elegido vuestro hermoso suelo para teatro de sus culpables designios... Su única bandera es la destrucción; y en su delirio paralizan vuestros talleres, aniquilan vuestras fortunas, y os piden que les deis vuestros hijos para combatir y derrocar el Gobierno de la Reina... Los que entre nosotros se dicen republicanos, no han sido nunca liberales, no quieren la verdadera libertad compañera inseparable del orden; su sistema de Gobierno es bien diferente, se funda en el terror y en la desorganización social. A su vez los que siguen el pendón de D. Carlos dan un público testimonio de lo sólido de sus principios cuando para levantar el solio que imagina su fantasía, mendigan el auxilio de los que han declarado guerra a muerte a los tronos..."*.

El 20 de desembre, els "matiners" esperaven l'arribada de Ramon Cabrera al Camp de Tarragona per anar al Priorat i, a continuació, cap al Maestrat. El 23, Josep Masgoret i Joan Sabaté, dit "Flantxo", són a Albarca (Priorat). Després aniran a la Morera de Montsant (Priorat) on requisaran tot el que poden. *"El correo que salió de esta capital para la Corte (Madrid) en la madrugada del 25 del actual, fue interceptado y robado a su paso por las Borjas por una partida de rebeldes llevándose toda la correspondencia de oficio y la particular..."*⁸⁷.

⁸⁵ Josep Ribas.

⁸⁶ "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 13 de desembre de 1848.

⁸⁷ "Boletín oficial de la provincia de Tarragona" del 29 de desembre de 1848.

El “Boletín oficial de la provincia de Tarragona”, del 27 de desembre, publica la quota “para la manutención de presos pobres”, del 1849. Mont-roig pagava 2.296 rals⁸⁸. Sorpren l’elevada xifra comparant-la amb la dels pobles del voltant. Es pagava segons el nombre de presoners que hi havia de cada poble? “*Nos cabe registrar todavía, las acciones libradas el 29 (de desembre) en Montroig (Tarragona) y en Vilella Alta...*”⁸⁹.

Ja des de finals de 1848, la compra de voluntats que duïen a la deserció o la incorporació a les tropes isabelines, anava en augment. Eren molts anys de guerres, pràcticament des del 1827. Hi havia un cert esgotament. “*El comandant Ribas, natural de Castellvell, tractà la seva rendició amb el governador de Tarragona a la vila de Les Borges, a mitjan desembre de 1848, i al final del mes feia entrada a Reus com a militar liberal al capdavant de vuit-cents soldats...*”⁹⁰. Josep Ribas, el seu fill Josep Ribas i Joan Sabaté, dit “Flantxo”, van passar-se a l’exèrcit isabelí amb les mateixes graduacions militars. A l’Alt Camp, els homes de les partides de “l’Estudiant de Vilabella” i del Pere Sorribes, dit “el Guerxo de Ratera”, van detenir els seus caps i els van lliurar a la columna de Valls. Tot això, va dur una crisi dins les forces carlines. Els caps començaven a desconfiar dels seus homes i aquests dels caps.

El cap republicà de les terres de Girona, Victorià Ametller, intentava salvar les forces que li quedaven, esperonant els seus homes perquè anessin a lluitar al Camp de Tarragona sota les ordres de Gabriel Baldrich i Antoni Escoda. No ho van fer, no volien estar lluny de casa.

En el llibre “Diccionario geográfico estadístico histórico de España y sus posesiones de Ultramar” hi trobem, tot descrivint Cambrils, una referència al conreu d’arròs a Mont-roig: “*Se halla... en una hondonada, que no disfruta de la libre influencia de los vientos; los que reinan son del NO y SO y estos últimos son perjudiciales, porque atraen las emanaciones pútridas de los pantanos, que cultivan de arroz en el término limítrofe de Montroig; por cuya causa, y la baja localidad que ocupa la población, no es un clima de los más sanos, y son endémicas las fiebres intermitentes...*”⁹¹.

⁸⁸ Riudoms: 2.393, Cambrils 1.980 i Montbrió 760 rals.

⁸⁹ “Historia del Tradicionalismo español” (volum XIX) de Melchor Ferrer, pàg. 159.

⁹⁰ “La Guerra dels matiners a Catalunya (1846-1849). Una crisi econòmica i una revolta popular” de Robert Vallverdú (Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2002), pàg. 286.

⁹¹ “Diccionario geográfico estadístico histórico de España y sus posesiones de Ultramar” (1848) de Pascual Madoz, pàg. 337.